

IN MEMORIAM KARL BARTH

Er ligt voor mijn besef iets onwettelijks in om na een telefoontje de pen ter hand te nemen en een artikel te gaan schrijven over het — toch nog onverwachte — heengaan van Karl Barth, de theoloog, die ongeveer een halve eeuw velen, zeer velen bijna dagelijks heeft beziggehouden met zijn talloze publicaties in concrete situaties (1933), in zijn levendige polemiek met Emil Brunner, met Gogarten, later met Bultmann en nog later met z'n hartstochtelijke uitval tegen en afkeer van de z.g.n. 'God is dood'-theologie van de laatste tijd. De ene herinnering valt over de andere heen, en dat niet maar vanwege de omvangrijke 'Kirchliche Dogmatik' — die onvoltooid bleef — die naar z'n eigen woord geleek op de Dnjepr, die steeds breder werd, naarmate deze rivier de Zwarte Zee naderde. Nee, er zijn ook allerlei flitsen uit Barths leven, opmerkingen 'zur Sache', vol van humor met een vaak ernstige achtergrond en wie hem persoonlijk ontmoette, zal zich stellig vele van die korte opmerkingen herinneren. Barth was breed, maar kon ook zeer korte briefkaarten schrijven. Hij kon Bonhoeffer 'terugroepen' uit Londen met een enkele opmerking en aan enkele Amerikaanse tijdschriften telegrafische antwoorden geven — zeer kort — als ze hem vroegen over de Spetnik (take it easy! Psalm 139!) of over de 'nieuwe theologen', die hij bijna met een Elia-spot ridiculiseerde.

Het was opvallend dat dit alles duurde tot aan het eind van z'n leven, z'n blijvende concentratie op theologische problemen (Vatikaans concilie; Schleiermacher) en dat ondanks een steeds meer bedreigde gezondheid. Mijn laatste bezoek bij Barth was in het ziekenhuis in Bazel — op 'ein medizinischer Tag' — toen hij zonder meer, ondanks alles, vrolijk was en 'aan de rand' bezig was met een nieuw dik theologisch boek, dat pas verschenen was. Zelden heb ik zo het verband gezien dat er zijn kan tussen theologische bezinning en de persoonlijke vrolijkheid zonder enige krampachtigheid en zonder verdrijving van de ernst (de ene schrede) en juist zo vol van interesse, humor, hartstochtelijkheid ook tegen wat het evangelie van Jezus Christus aantastte in z'n kern. En tegelijk: een pleidooi voor de schoonheid der theologie, niet als 'Koningin der wetenschappen' maar als het bezig zijn met de diepe zin en de beslissende betekenis van het evangelie der Schriften voor deze wereld. Toen Barth bij de viering van zijn 80e verjaardag (10 mei 1966) zijn dankwoord sprak, wies hij op de deemoed, die ook een vorm van hoogmoed kan zijn en hij wist wel, hoe velen door hem

geïnspireerd waren en welke omvangrijke reacties hij opgeroepen had door z'n enorme concentratie op de woorden der Schrift. Hij dankte toen ook de doctoren van het ziekenhuis en herinnerde aan Jezus Sirach: God heeft ook de midicuz geschapen én de 'Artznel' en hij eindigde z'n uitbundige dank met de herinnering aan het 'Nun danket alle Gott'. Dat gebeurde, evenals z'n afscheidscollege over de Agape — God is Liefde — weerspiegelde heel z'n spreken over de Here God, over Jezus, over genade en verzoening, over de Knecht en de Heer. Hij was zich zeer bewust van het betrekkelijke van elke theologie, ook van dat deel, dat hem

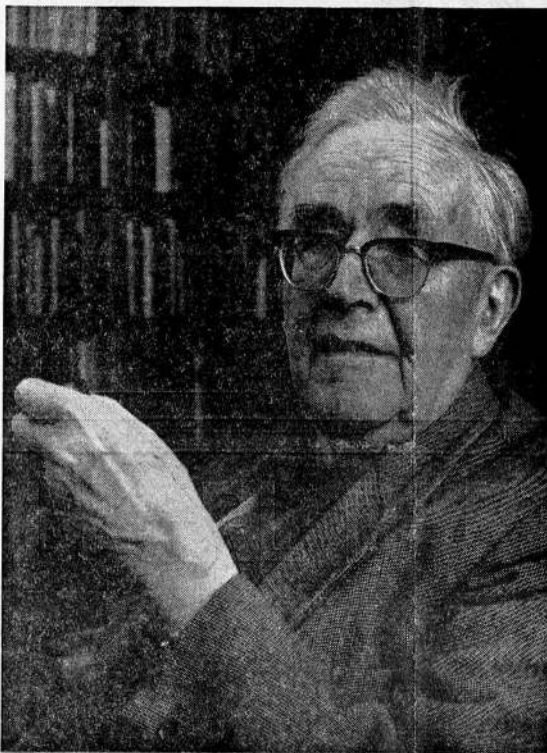
door prof.

dr. G. C. Berkouwer

zo mateloos geboeid heeft — de dogmatiek — en heeft die relativering ook te midden van vele eerbewijzen steeds betracht.

Hij kon niet zonder een zekere zelfspot spreken over de schrik, die hem beving, toen iemand hem als 'Kerkvader' bestempelde en toen hij mijn vrouw en mij uitliet in de Bruderholzallee — 'ich musz den Wagen ansehen!' — en ik nog informeerde naar zijn reis naar Straatsburg voor z'n nieuwe ere-doctoraat, voegde hij er aan toe, dat hij dat alles eens éerst zou moeten afgeven aan 'de garderobe'. Hij kon glimlachend relativiseren en spreken van studenten, die even Bazel aandedden 'um Holbein, den zoologischen Garten und mich zu sehen'. Allerlei flitsende opmerkingen zijn in de loop der jaren bekend geworden en ze hadden vaak een diep-theologische, ja religieuze achtergrond, waarin alle krampachtigheid was uitgeschakeld. Dat maakte hem uitermate ontvankelijk voor gesprek en discussie — alsof hij niets anders te doen had — voor moeilijkheden waarop anderen gestuit waren, ook in verband met zijn theologie.

Hij verfoeide elk blindelings volgen, elke modieuze adoratie, waarbij men er zelf niet midden indook. Hij zal het paus Paulus VI niet hebben kwalijk genomen, dat deze wellicht alleen van de omvang van de Kirchliche Dogmatik afwist, hij nam het elke 'theoloog' kwalijk, wanneer hij op dit onmetelijke terrein — van Schrift en belijden — geïnfecteerd werd door verveling en luiheid. We behoeven hier niet de vraag te beantwoorden of en in hoeverre Barth in die 50 jaar in z'n ontwikkeling veranderde is. Hij heeft zelfkritisch op enkele facetten opmerksaam gemaakt en toch ontvingt men nergens de indruk van een radicale breuk, veel-

Karl Barth

eer van een voorzichtig en nog meer geconcentreerd bezig zijn met die centraliteit, 'waarmee men leven en sterven kan', in het besef, dat de theologie ons daar niet toe brengen kon, maar wel — in de concentratie op de Schrift — ons dienen kon in de kerk om de glorie en de genade van God te ontdekken.

Vandaar de hartstochtelijkheid van het protest tegen alle hoogmoed, tegen elk sociaal of politiek immanentisme, dat de mens (de religieuze mens) oproept als concurrent van God, tegen elke aantasting van het 'sola gratia' en de vooral vanaf 1930 steeds diepere concentratie op Jezus Christus in z'n

alomvattende betekenis voor de mensen: Immanuel — God met ons. Zo gaf hij zijn 'dogmatiek' over de 'Volkommenheiten Gottes' m.n. over de schoonheid Gods met verwijzing naar Psalm 104 en Psalm 45, naar Augustinus en anderen en ondanks alle gevaren van romanticisme en esthetisme wees hij de angst af om over die schoonheid te spreken, over de glorië vanwege Gods onaantastbare onveranderlijkheid — zijn trouw — en zijn betrouwbaarheid als fundament van 'de waarachtigheid van menselijke kennis aangaande God'.

Wie van een paar losse citaten leeft — zij het dan vanwege de Dnjepr! — kan

Barth niet verstaan. Het licht van deze heerlijke 'Christelijke tevr' klinken als een intri' lijkt heilsegoisme, dichtdoet en de sto buitensluit. Maar w' mij onvergetelijk ge' vroeg en het alles v' vond, niet 'intellectu' dat volstrekte en tr' prijsgeven van het la' zag zich gestedel vo' tie: 'Ich weisz auch' Kriege, von der Dis' Rondom dat 'aber' vragen rijzen en dan Barth welhaast vo' ziggehouden nl. naa' het ongelooft tegend' ons', deze 'heller wa' tig en toch als real' lijk. De discussie o' van het kwaad, nie' tuur van deze werel' individualiteit trekt' logie en pastoraat' is ook diep ingrup' met de triomf — e' bijna over de gehel' eens tegen een Skat' theoloog zei: 'Wir s' Christus, aber nicht' bedoelde hij daarm' vragen terzijde te s' gerde zich door dit' laten intimideren e' of andere vorm v' gelijktijdige waarsc' timistisch' in eigen' op te stellen.

Hij stelde overal v' de antwoorden op' zonder zich in alle' quenties te laten d' — zoals hij zelf ver' te bestuderen, moet' systeem' zoeken ('I' matiker', zei hij een' bijbelstudie over t' perloperen, over 1 K' om de liefde de m' (als getuige tegenov' Judas (als onmach' doet in het kruis), 1' 1 Korinthe 13, over' verkiezend voornem' duistere en afschr' keur), over de vraag' kan 'dan behouden' woord over de rijk' keurig uit deze ver' dracht die hij eens' meegaat: exegese! I' geen 'systematic' gevaar, dat men nie' staan voor de Gees' haanteert. Van die a' hij — ondanks alle' kerk, haar eenheid, dienst. De discussie' minder emotioneel' ger, maar niet min' ingrijpend. De begr' menselijk theologise' de lengtelijn van d' telkens weer bewust' gaat en het andere g' de 'moelijke bezigh' de geslachten.

Het zal vreemd zijn' se theologische rum' meer te horen, ge' wend, meermalen a' er om ging, dwars' getuigen van ho' Woord en dan ook' terreinen op zodan' te hoop liep om e' b' thans in neigingen' differentiatie soms' dit alles 'voorbi' is niet meer bezorgd' tische 'afstraffing' Maar de geschieden' Woord gaat zijn eig' Er is een 'heerlijk' een bloem in het gr' teit staat vermeld in

Karl Barth in Nederland

Over het onderwerp: Barth in Nederland kan men makkelijk een heel boek schrijven. Daaruit zou dan vrij wat over Barth te lezen zijn, maar heel veel meer over het protestantse kerkelijke leven en zijn theologie in Nederland. Barth is een oriëntatiepunt voor Nederland geworden. 'Zeg mij, wat zij van Barth vindt, en ik zal u zeggen wie zij zijn'.

Toen de tweede druk van de 'Römerbrief' met veel geraas in de Nederlandse vijver viel, sloeg hij brede kringen van zich af. Dit beeld neme men in dubbele zin: hij verwekte veel reactie, en: deze reactie bestond hoofdzakelijk in afweer en terugdeinzen. In het licht van de huidige discussie over verticaal en horizontaal, is het interessant om te constateren, dat men van links-vrijzinnig tot rechts-erfere meer dan Barth verweet, dat hij louter verticaal theologiseerde en geen

In de dertiger jaren neemt de invloed van Barth in Nederland snel toe. Tegelijk ontstaan er nu duidelijke en stevige fronten. Barth zelf bezoekt enkele malen Nederlandse universiteiten en conferenties. Hij kreeg vooral invloed toen hij in Bonn was afgezet en in de pauze tussen Bonn en Bazel in Utrecht zijn college over de apostolische geloofsbijbeldeis kwam geven (1935). Die gaven velen de indruk, dat ze zich tegen een caricatuur hadden verzet. Maar typerend voor de spanningen was het woord waarmee de decaan, prof. dr. A. M. Brouwer, Barth begroette: We zullen maar denken dat u over theologie, naar uw eigen zeggen, niet meer wil zijn dan een kanticoneering (Randbemerkung)!

Vooraf in de gereformeerde kerken was de bestrijding van Barth in brochure's en kerkbode's fel. Niet dat schrijvers en lezers veel van hem wisten. Een paar maanden later, z'n 50-jarig

Sprenkel in Utrecht. Dat is de generatie waartoe mensen als van Niftrik, Rasker, Roscam Abbing, Bronkhorst, Bolkestein, Lekkerkerker en Bijlsma behoren.

De oorlog heeft een beslissende wending gebracht in de verhouding tussen Barth en Nederland. De 'barthiaanse' verzetsgroep 'De Lunterse Kring' speelde een grote rol in het schriftelijke verzet. Via hen schreef Barth tweemaal een brief naar Nederland, die ook ver buiten de kring van zijn aanhangers de mensen bemoeide. In de strijd tegen het nationaal-socialisme moest nu eenmaal elke christen tegen wil en dank zich concentreren op die elementen in het belijden, waarop ook Barth zich van meet af had geconcentreerd. En direct na de oorlog kwam Barths eerste deel over de schepping uit, dat een weerlegging van een groot deel der gangbare kritiek

vooral Berkouwer bijgedragen. Hij bleef zijn bezwaren tegen Barth houden maar ze veranderden naarmate Barth veranderde. En ze werden omvangen door een toenemende bewondering en instemming. Daaruit werd zijn tweede boek over Barth geboren: 'De triomf der genade in de theologie van Karl Barth' (1954). Dat boek heeft terecht ook bij de volgelingen van Barth veel respect opgeroepen. Barth zag zich genoopt, als antwoord er op, zijn bedoelens te verduidelijken op een wijze die velen welkom was (zie KD. IV, 3, bl. 198-206). En deze ontmoeting leidde zelfs tot wat men een vriendschap mag noemen.

Hoezeer was alles in nauwelijks 20 jaren veranderd! De reden van deze zo andere houding in Nederland vond Miskotte in de consequente 'schriftuurlijkheid' van Barths denken, waardoor hij op de duur zoveel tegenstanders gewonnen had. Men zie zijn arti-

zijn kan tussen theologische bezinning en de persoonlijke vroomheid zonder enige krampachtigheid en zonder verdringing van de ernst (de ene schrede) en juist zo vol van interesse, humor, hartstochtelijkheid ook tegen wat het evangelie van Jezus Christus aantastte in z'n kern. En tegelijk: een pleidooi voor de schoonheid der theologie, niet als 'Koningin der wetenschappen' maar als het bezig zijn met de diepe zin en de beslissende betekenis van het evangelie der Schriften voor deze wereld. Toen Barth bij de viering van zijn 80e verjaardag (10 mei 1966) zijn dankwoord sprak, wees hij op de deemoed, die ook een vorm van hoogmoed kan zijn en hij wist wel, hoe velen door hem

ook in verband met zijn theologie. Hij verfoeide elk blindelings volgen, elke modieuze adoratie, waarbij men er zelf niet midden indook. Hij zal het paus Paulus VI niet hebben kwalijk genomen, dat deze wellicht alleen van de omvang van de Kirchliche Dogmatik afwist, hij nam het elke 'theoloog' kwalijk, wanneer hij op dit onmetelijke terrein — van Schrift en belijden — geïnfecteerd werd door verveling en luiheid. We behoeven hier niet de vraag te beantwoorden of en in hoeverre Barth in die 50 jaar in z'n ontwikkeling veranderd is. Hij heeft zelfkritisch op enkele facetten opmerkelijk gemaakt en toch ontvangt men nergens de indruk van een radicale breuk, veel-

eer van een voorzichtiger en nog meer geconcentreerd bezig zijn met die centraliteit, 'waarmee men leven en sterven kan', in het besef, dat de theologie ons daar niet toe brengen kon, maar wel — in de concentratie op de Schrift — ons dienen kon in de kerk om de glorie en de genade van God te ontdekken. Vandaar de hartstochtelijkheid van het protest tegen alle hoogmoed, tegen elk sociaal of politiek immanentisme, dat de mens (de religieuze mens) oproept als concurrent van God, tegen elke aantasting van het 'sola gratia' en de vooral vanaf 1930 steeds diepere concentratie op Jezus Christus in z'n

alomvattende betekenis voor de mensen: Immanuel — God met ons. Zo gaf hij zijn 'dogmatiek' over de 'Volkommenheiten Gottes' m.n. over de schoonheid Gods met verwijzing naar Psalm 104 en Psalm 45, naar Augustinus en anderen en ondanks alle gevaren van romantiek en estheticisme wees hij de angst af om over die schoonheid te spreken, over de glorificatie vanwege Gods onaantastbare onveranderlijkheid — zijn trouw — en zijn betrouwbaarheid als fundament van 'de waarachtigheid van menselijke kennis aangaande God'. Wie van een paar losse citaten leeft — zij het dan vanwege de Dnjepr! — kan

bijgestudeerd over 'an pericopen, over 1 Ko om de liefde de mee (als getuige tegenover Judas (als onmacht te doet in het kruis), ov 1 Korinthe 13, over Ro verkiezend voorneme duistere en afschrik keur), over de vraag d kan dan behouden w woord over de rijken. keurig uit deze vervu dracht die hij eens a meegaf: exegese! D geen 'systematicus' z gevaar, dat men niet staan voor de Geest hanteert. Van die acti hij — ondanks alles kerk, haar eenheid, h dienst. De discussies minder emotioneel w ger, maar niet mind ingrijpend. De begre menselijk theologiser de lengtelijn van de telkens weer bewust, gaat en het andere ges de 'moeilijke bezighei de geslachten. Het zal vreemd zijn i se theologische rumo meer te horen, ged weind, meermalen agr er om ging, dwars do getuigend van het Woord en dan ook op terreinen op zodanige te hoop liep om er bij thans in neigingen to differentisme soms d dit alles 'voorbij' is, niet meer bezorgd te tische 'afstraffing' v Maar de geschiedenis Woord gaat zijn eigen Er is een 'heerlijkhei een bloem in het gras, teit staat vermeld in het Woord, dat blijft heid, het onder ons v gelie. Daarbij zal wel gen aan een prognose ontwikkeling van de zinning. Vele, vele klinken om ons heen, hoogmoedig dèdain teg 50 jaar, meermalen o van groeiende verantw de grond van de zaak de problemen niet zo v dat men een halve ee ven. Opnieuw zijn — v dezelfde problemen a toen Karl Barth naar spraak aan het klokke blemen van de verhou en mens, van deze v van Christus tot aan aarde, problemen van het Koninkrijk, van h een 'social gospel', v van Christus en de da dracht. Men zal het nog moet deze problemen worde dezelfde concentratie, Barth aan de orde kw Heilige Schrift en haan vende normativiteit. D tijd de beslissingen. Ze uit de persoonlijke cha Barth, zijn levendighei Wie hem zag theologi zeldzame vrolijkheid, dat als iets onvergetelij dragen. Maar de jonger dit niet meer meemake raakt hen allen, in e antwoordelijkheid. En nu de K.D. lijkt o

Karl Barth in Nederland

Over het onderwerp: Barth in Nederland kan men makkelijk een heel boek schrijven. Daaruit zou dan vrij wat over Barth te lezen zijn, maar heel veel meer over het protestantse kerkelijke leven en zijn theologie in Nederland. Barth is een oriëntatiepunt voor Nederland geworden. 'Zeg mij, wat gij van Barth vindt, en ik zal u zeggen wie gij zijt'.

Toen de tweede druk van de 'Römerbrief' met veel geraas in de Nederlandse vijver viel, sloeg hij brede kringen van zich af. Dit beeld neme men in dubbele zin: hij verwekte veel reactie, en: deze reactie bestond hoofdzakelijk in afweer en terugdeinzen. In het licht van de huidige discussie over verticaal en horizontaal, is het interessant om te constateren, dat men van links-vrijzinnig tot rechts-gereformeerd aan Barth verweet, dat hij louter verticaal theologiseerde en geen oog had voor het werk van God op de horizontale lijn van onze tijdelijkheid: voor het beeld Gods in de gevallen mens, het werk des Geestes, de bevinding, de heiliging, de betekenis van christelijke acties en van het menselijke cultuurwerk. Men ziet: naast theologisch speelden ook sociaal-politieke overwegingen een rol, dit vooral bij de gereformeerden. Op een congres in 1926, waar naast Barth ook een Nederlander sprak, die zei dat men ook in Nederland het onweer wel had opgemerkt dat in de Zwitserse bergen was ontstaan, moet Barth toen zijn buurman in het oor hebben gefluisterd: 'Maar het is daar nergens ingeslagen!'

Dat laatste was natuurlijk niet de volle waarheid. Ook in het midden van de twintiger jaren was er een groep van meestal jongeren, die bij het blazen van deze bazuin ophoorde en opademde. Dat had bij de meesten heel veel te doen met het na-oorlogse levensgevoel, dat in het teken van de 'crisis' stond. Hoe moest men daarin en daartegenover het evangelie prediken? Dat leerde men van Barth. Het was een groep van hervormden die niet langer door de ethische theologie werden aangesproken, en van gereformeerden die het systeem van Kuyper beu waren. Tot deze medestanders van Barth van het eerste uur behoorden mensen als Stufkens, Tromp, Berkelbach van der Sprenkel, Visser 't Hooft, Noordmans, Miskotte, Buskes, Eykman, Fedde Schurer. Mijn eigen eerste aanraking met Barth via deze groep was door de preken van dr. J. J. Stam, die ik toen als gymnasiast in mijn wijkkerk, de Bethlehemkerk in Amsterdam-Noord hoorde. Uit deze groep kwam eerst het boek 'Nieuwe Theologie' (1926) en later 'De Openbaring der Verborgenheden' voort (1934). Haar impulsen speelden ook een grote rol in het hersteld verband en de oprichting van een 'linkse' christelijke partij, de CDU.

Enigszins apart hiervan stond prof. Haitjema in Groningen, niet zozeer een aanhanger van Barth als wel een theoloog die elementen van Barth met klassiek-confessionele elementen (o.a. Hoedemaker) wilde verbinden. Hij was de eerste die een geheel aan Barth gewijd theologisch boek in Nederland publiceerde (1926).

In de dertiger jaren neemt de invloed van Barth in Nederland snel toe. Tegelijk ontstaan er nu duidelijke en stevige fronten. Barth zelf bezoekt enkele malen Nederlandse universiteiten en conferenties. Hij kreeg vooral invloed toen hij in Bonn was afgezet en in de pauze tussen Bonn en Bazel in Utrecht zijn college's over de apostolische geloofsbelijdenis kwam geven (1935). Die gaven velen de indruk, dat ze zich tegen een caricatuur hadden verzet. Maar typerend voor de spanningen was het woord waarmee de decaan, prof. dr. A. M. Brouwer, Barth begroette: 'We zullen maar denken dat uw theologie, naar uw eigen zeggen, niet meer wil zijn dan een kanttekening (Randbemerkung)!'

Voor al in de gereformeerde kerken was de bestrijding van Barth in brochure's en kerkbode's fel. Niet dat schrijvers en lezers veel van hem wisten. Een grappenmaker zei: 'Ze wil-

door prof. dr. H. Berkhof

len niets van hem weten en ze weten dan ook niets van hem! 'In die lacune moest de jonge theoloog Berkouwer voorzien, met zijn boek 'Karl Barth' (1936). Het boek is scherp afwijzend. Berkouwer meent te zien dat bij Barth een verkeerde opvatting van Gods vrijmacht de erkenning van zijn genadige toewending tot de wereld in de weg staat. Het boek is met grote kennis van zaken en rustiger geschreven dan het meeste wat in die jaren bij ons tegen Barth van de pers kwam. Een bijzondere plaats onder de bestrijders van Barth nam Klaas Schilder in, onvermoeibaar in zijn wekelijks polemieken in 'De Reformatie'. Helaas was hij niet steeds kieskeurig in de keuze van zijn middelen. Toen Barth's uitlegging van de Schotse geloofsbelijdenis verscheen (1938) beschuldigde Schilder hem van vervalsing (d.w.z. bewuste barthianisering) van de tekst dezer belijdenis. Koopmans wees er toen op, dat Barth in plaats van de latijnse tekst de oudere Schotse (van John Knox!) had gebruikt! Schilder heeft van die weerlegging bij mijn weten nooit nota genomen. In die dertiger jaren was de polemiek rondom Barth uitermate fel.

Maar terzelfder tijd groeide Barth's aanhang snel, vooral onder de jongere hervormde theologen, voor een groot deel onder invloed van Haitjema in Groningen en Berkelbach van der

Sprenkel in Utrecht. Dat is de generatie waartoe mensen als van Niftrik, Rasker, Roscam Abbing, Bronkhorst, Bolkestein, Lekkerkerker en Bijlsma behoren.

De oorlog heeft een beslissende wending gebracht in de verhouding tussen Barth en Nederland. De 'barthiaanse' verzetsgroep 'De Lunterense Kring' speelde een grote rol in het schriftelijke verzet. Via hen schreef Barth tweemaal een brief naar Nederland, die ook ver buiten de kring van zijn aanhangers de mensen bemoedigde. In de strijd tegen het nationaal-socialisme moest nu eenmaal elke christen tegen wil en dank zich concentreren op die elementen in het belijden, waar op ook Barth zich van meet af had geconcentreerd. En direct na de oorlog kwam Barths eerste deel over de schepping uit, dat een weerlegging van een groot deel der gangbare kritiek op Barth betekende en verrassende perspectieven opende op de verhouding van schepping en heil, die we nu langzaam bezig zijn te verwerken. Men kan van mening verschillen over de vraag, of Barth zich door critici had laten corrigeren of dat dezen hem nooit recht begrepen hadden. Belangrijker is, dat Barth hierdoor in Nederland in eens ook in gereformeerde en vrijzinnige kringen veel meer toegang kreeg dan tevoren.

In die tijd schreef ik voor een Zwitsers tijdschrift een artikel over de tendensen en de ontwikkeling van Barths theologie. Bij onze ontmoeting tijdens de conferentie van de wereldraad van kerken in Amsterdam (1948) kreeg ik daarover veel lof te horen. 'Maar', zei Barth, 'ik zie uit uw artikel, dat ik mij nu op mijn hoogtepunt bevind; ik moet dus de conclusie trekken, dat ik nu maar beter zelfmoord kan plegen!' En bij het afscheid: 'Schrijft u nog eens een artikel over me, als ik me eventueel nog eens verder zou ontwikkelen?'

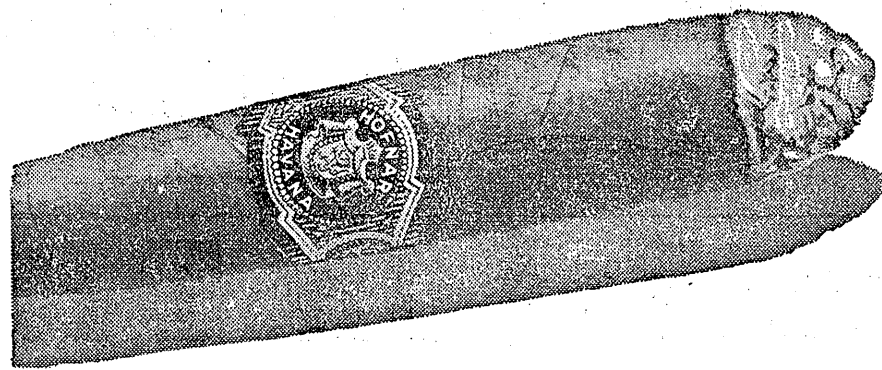
Nu — hij heeft zich verder ontwikkeld; en hoe! We konden het niet bijhouden. Elk nieuw deel van zijn dogmatiek betekende een nieuwe verrassing; en allerlei bezwaren tegen een vorig deel plachten dan als sneeuw voor de zon weg te smelten. De aanhang van Barth kwam nu uit allerlei richting. Nu was het een jongere generatie uit Leiden (waar Miskotte doceerde) en uit Amsterdam (waar van Niftrik zat) die zich aan Barth gewonnen gaf. Nu ook nam zijn invloed in de gereformeerde kerken snel toe. Daartoe heeft

vooral Berkouwer bijgedragen. Hij bleef zijn bezwaren tegen Barth houden maar ze veranderden naarmate Barth veranderde. En ze werden omvanger door een toenemende bewondering en instemming. Daaruit werd zijn tweede boek over Barth geboren: 'De triomf der genade in de theologie van Karl Barth' (1954). Dat boek heeft terecht ook bij de volgelingen van Barth veel respect opgeroepen. Barth zag zich genoopt, als antwoord er op, zijn bedoelens te verduidelijken op een wijze die velen welkom was (zie K.D. IV, 3, bl. 198-206). En deze ontmoeting leidde zelfs tot wat men een vriendschap mag noemen.

Hoezeer was alles in nauwelijks 20 jaren veranderd! De reden van deze zo andere houding in Nederland vond Miskotte in de consequente 'schriftuurlijkheid' van Barth's denken, waardoor hij op de duur zoveel tegenstanders gewonnen had. Men zie zijn artikel in het Festschrift voor Barth 'Antwort', onder de titel 'Die Erlaubniss zu schriftgemässen Denken' (1956). Zinspelend op wat we eerder vermeldten over het Zwitserse onweer dat in Nederland niet 'insloeg', zegt Miskotte dat er op de duur uit de vruchtbare bodem der Schrift door Barth iets 'opging'.

We doen maar grepen en vragen bij voorbaat om verontschuldiging voor het vele dat we zeker nog vergeten in de eerste opwelling van herinnering nu we horen dat de grootste theoloog van onze tijd is heengegaan. Wel moet nog even vermeld worden, dat in de zestiger jaren een los-van-Barth-beweging begon van hen die vonden dat Barth's presentatie van het Woord Gods geen antwoord bood aan de geseculariseerde mens. Natuurlijk stelt elke tijd zijn eigen vragen. We moeten weer verder. Maar ook zelfs de eerste aanloop van een begin van alternatief is nog niet gevonden. Er is m.i. meer te verwachten van hen die in de geest van b.v. Moltmann en ten onzent wijlen J. M. de Jong de diepe antwoorden van Barth naar een nieuwe situatie toe willen verlengen en vruchtbaar maken. Hoe langer wij met de moeilijke vragen van kerk en wereld, openbaring en werkelijkheid, verticaal en horizontaal bezig zijn, des te meer krijgen we het gevoel dat we Barth niet achter ons, maar nog voor ons hebben, en dat er, net als bij zijn zo bewonderde tegenvoeter Schleiermacher, een eeuw aan te pas zal moeten komen om hem op de juiste distantie en in de juiste proporties te zien.

(ADVERTENTIE)

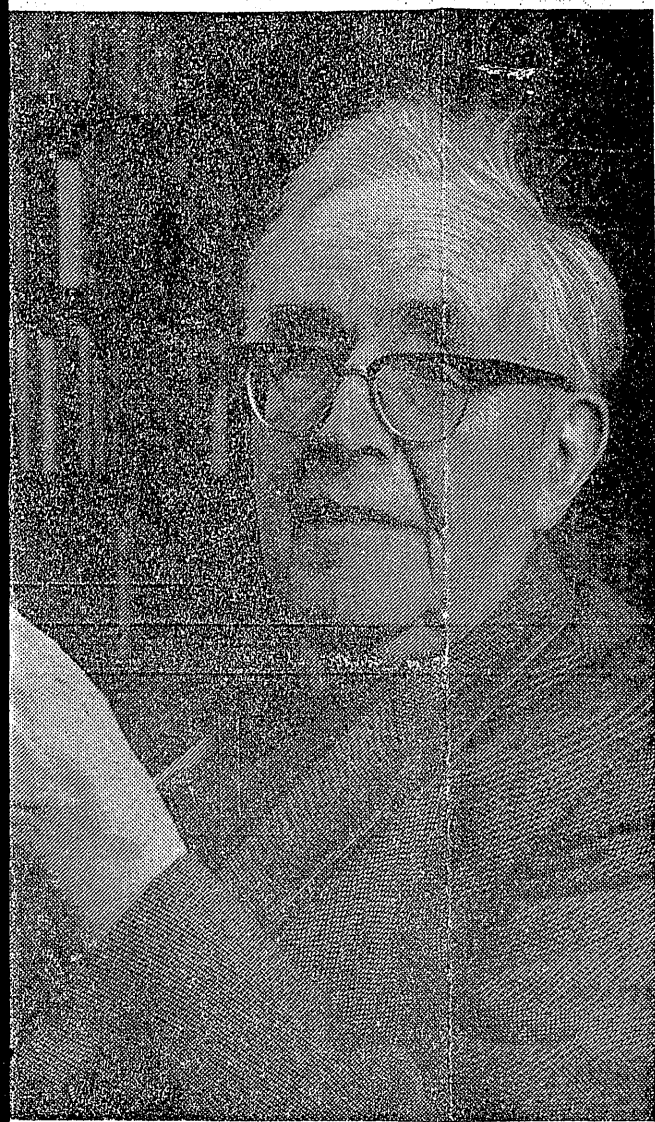

vraag uw v

RIGOLETT

100% tabak 35c

KARL BARTH

Barth niet verstaan, wanneer hij in het licht van deze heerlijkheid spreekt over de 'Christelijke tevredenheid'. Dat kan klinken als een introvert en verburgerlijkt heilsegoïsme, dat de gordijnen dichtdoet en de storm en de onrust buitensluit. Maar wie — in een voor mij onvergetelijk gesprek — dan dóór vroeg en het alles soms wat moeilijk vond, niet 'intellectueel', maar vanwege dat volstrekte en triomfantelijke, dat prijsgeven van het laatste wantrouwen, zag zich gesteld voor een bewogen reactie: 'Ich weisz auch vom Leid, vom Kriege, von der Dämonie, aber...'. Rondom dat 'aber' kunnen dan vele vragen rijzen en dan ook die vraag, die Barth welhaast voortdurend heeft beziggehouden nl. naar de weerstand van het ongeloof tegenover dit 'God met ons', deze 'heller wahnsinn', raadselachtig en toch als realiteit levensgevaarlijk. De discussie over de resistenties van het kwaad, niet maar in de structuur van deze wereld, maar ook in de individualiteit trekt nog steeds in theologie en pastoraat aller aandacht. Ze is ook diep ingrijpend — in verband met de triomf — en weerspiegelt zich bijna over de gehele linie. Toen Barth eens tegen een Skandinavisch-kritisch-theoloog zei: 'Wir sind zwar einig in Christus, aber nicht einig im Teufel', bedoelde hij daarmee niet ingrijpende vragen terzijde te stellen. Maar hij weigerde zich door dit 'Teufelsbereich' te laten intimideren en riep op tot de een of andere vorm van 'exorcisme' met de gelijktijdige waarschuwing er niet 'optimistisch' in eigen kracht tegenover op te stellen.

Hij stelde overall vragen en zocht naar de antwoorden op behoedzame wijze zonder zich in allerlei logische consequenties te laten dringen. Om Barth — zoals hij zelf verwachtte — kritisch te bestuderen, moet men niet naar 'het systeem' zoeken ('Ich bin kein Systematiker', zei hij eens) maar naar zijn bijbelstudie over talloze teksten en pericopen, over 1 Korinthe 13 (waarom de liefde de meeste is), over Job (als getuige tegenover de leugen), over Judas (als onmacht tegenover wat God doet in het kruis), over de profeet in 1 Korinthe 13, over Romeinen 9-11 (het verkiezend voornemen tegenover de duistere en afschrikwekkende willekeur), over de vraag der jongeren: Wie kan dan behouden worden? na het woord over de rijken. De keus is willekeurig uit deze vervulling van de opdracht die hij eens aan de studenten meegaf: exegese! Daarom wilde hij geen 'systematicus' zijn vanwege het gevaar, dat men niet meer zou openstaan voor de Geest die het Woord hanteert. Van die activiteit verwachtte hij — ondanks alles — veel voor de kerk, haar eenheid, haar opdracht en dienst. De discussies zullen doorgaan, minder emotioneel wellicht dan vroeger, maar niet minder belangrijk en ingrijpend. De begrensdheid van elk menselijk theologiseren wordt ook in de lengtelij van de geschiedenis ons telkens weer bewust. Het ene geslacht gaat en het andere geslacht komt. Maar de 'moeilijke bezigheid' gaat mee door de geschachten.

Het zal vreemd zijn in het hedendaagse theologische rumoer deze stem niet meer te horen, geduldig, waarschuwend, meermalen agressief — als het er om ging, dwars door alles heen — getuigend van het onuitputtelijke Woord en dan ook ontginnend allerlei terreinen op zodanige wijze, dat ieder te hoop liep om er bij te zijn. Wanneer thans in neigingen tot dogmatisch indifferentisme soms de kreet klinkt, dat dit alles 'voorbij' is, dan behoeft men niet meer bezorgd te zijn voor de kritische 'afstraffing' van Karl Barth. Maar de geschiedenis gaat voort en het Woord gaat zijn eigen weg, ongeboeid. Er is een 'heerlijkheid' die is als een bloem in het gras. Maar deze realiteit staat vermeld in de omgeving van het Woord, dat blijft in der eeuwig-

Mansholt wil ook verlaging suikerprijs

— Vervolg van pagina 1

Mansholts voorstellen voorzien ook in een verlaging van de suikerprijzen voor volgend jaar en een vermindering van de produktiequota van suiker in de EEG met vijf pct. In zijn toespraak tot de Europese ministerraad legde Mansholt gisteren er de nadruk op, dat de kosten van de Europese landbouwpolitiek onrustbarend stijgen, dat er in bepaalde sectoren veel te veel geproduceerd wordt dat er op een onrendabele manier geïnvesteerd wordt in kleine bedrijven en dat de boer en zijn gezin een steeds grotere achterstand krijgen op andere deelnemers aan het economische leven. In het lopende jaar zal de directe steun aan de landbouw in de EEG oplopen tot 7,2 miljard gulden, nog afgezien van de zeven miljard die besteed wordt voor structuurverbetering. Mansholt wil bereiken, dat in 1980 deze kosten tot 2,7 miljard gulden per jaar zijn gedaald. Van de vijf miljoen boerenbedrijven waarvoor de EEG volgens zijn ideeën in 1980 nog ruimte heeft, ligt voor één miljoen een volledige rentabiliteit nu al binnen bereik. Drie miljoen zouden tot moderne boerenbedrijven kunnen uitgroeien (voornamelijk door uitbreiding met grond van bedrijven welker eigenaars worden uitgekocht en gepensioneerd). De overige één miljoen zouden nevenbedrijven moeten zijn, met slechts een gedeeltelijke dagtaak voor de eigenaar.

PREMIES

Voor wie uit de landbouw willen voorziet Mansholt o.m. het uitbetalen van premies voor de grond die ze afstaan (tienmaal de pachtwaarde), studiebeurzen van 2.000 gulden per jaar voor jonge boeren of steun voor herscholing, pensionering van boeren die ouder dan 55 zijn, en investerings-

steun of kredietgaranties voor boeren die besluiten, in grotere eenheden te gaan samenwerken.

Volgens United Press International heeft de Franse minister van buitenlandse zaken, Debré, zich in gunstige zin uitgelaten over Mansholts ideeën. Maar zijn Westduitse collega van landbouw, Höcherl, zou gezegd hebben, dat hij uiterst sceptisch staat tegenover de gigantische afmetingen van het programma. Volgens Höcherl zijn de industriële en financiële mogelijkheden van de EEG niet groot genoeg om ander werk te scheppen voor vijf miljoen boeren.

EEG gaat met Londen praten over samenwerking

BRUSSEL (AP, Reuter) — De Europese ministerraad heeft gisteren besloten een vergadering te houden van ministers van de zes EEG-landen en die van een aantal andere Europese landen, waaronder Engeland, om te praten over de mogelijkheden voor technologische samenwerking. De Nederlandse minister van buitenlandse zaken beschouwde het besluit als een stap in de goede richting. Nederland heeft tot nu toe geweigerd de onderhandelingen over technologische samenwerking binnen de EEG voort te zetten als Engeland daarvan werd uitgesloten.

Engeland, Denemarken, Ierland en Noorwegen hebben het EEG-lidmaatschap aangevraagd. Frankrijk heeft er nu op aangedrongen ook Zwitserland en Zweden bij het overleg over technische samenwerking te betrekken. Het plan voor een technologische samenwerking is afkomstig van de Belgische minister van buitenlandse zaken, Pierre Harmel.

KLM-lening goedgekeurd

DEN HAAG — Een week nadat de Tweede Kamer haar goedkeuring gaf heeft gistermiddag de Eerste Kamer (zonder debat en zonder hoofdelijke stemming) ingestemd met de deelneming van het rijk in de aangekondigde obligatielening groot 40,4 miljoen dollar van de KLM. Het rijk neemt voor 20,4 miljoen dollar (f 74 miljoen) deel. Op deze wijze blijft het mogelijk, dat de staat zijn meerderheid van 50,5 procent van de aandelen KLM in handen houdt. De obligaties kunnen namelijk in aandelen geconverteerd worden.

beroepingswerk

NED. HERVORMDE KERK
Beroepen: te Ispra-Varese (Italië, oecumenische gem.): J. Visbeek te Kats; te Zegveld: W. L. Tukker te Zwolle.
Aangenomen: naar De Krim: B. J. Riemersma te Parrega c.a.; naar St. Nicolaasga c.a.: H. F. Meyer te Maasland.
Bedankt: voor Schiedam (toez.): C. D. Kusemaker te Zwijndrecht; voor Leiden: G. Koerselman te Bleiswijk; voor Middelburg: D. H. Bosma te Nijverdal.
GEREFORMEERDE KERKEN
Aangenomen: naar Bedum: J. Z. Potjer te Maasland.
Aangenomen: naar Dronrijp: kand. G. Mulder te Amsterdam, die bedankte voor West-Terschelling (nadere beslis-sing).
GEREF. GEMEENTEN
Beroepen: te Giessendam-Nederh.

prachtiger en nog meer bezig zijn met waarmee men leven in het besef, dat daar niet toe bren — in de concentratie dienen kon in de e en de genade van

stochtelijkheid van alle hoogmoed, te-politiek immanentis-(de religieuze mens) rent van God, tegen n het 'sola gratia' en 1930 steeds diepere ezus Christus in zn

Nederland

cht. Dat is de gene-sen als van Niftrik, Abbing, Bronkhorst, erkerker en Bijlsma

en beslissende wen-de verhouding tussen nd. De 'barthiaanse' Lunterense Kring rol in het schrifte-hen schreef Barth tief naar Nederland, n de kring van zijn mensen bemoeidde. n het nationaal-socia-enmaal elke christen k zich concentreren in het belijden, waar-van meet af had n direct na de oor-erste deel over de een weerlegging van der gangbare kritiek nde en vassende

vooral Berkouwer bijgedragen. Hij bleef zijn bezwaren tegen Barth houden maar ze veranderden naarmate Barth veranderde. En ze werden omvangen door een toenemende bewondering en instemming. Daaruit werd zijn tweede boek over Barth geboren: 'De triomf der genade in de theologie van Karl Barth' (1954). Dat boek heeft terecht ook bij de volgelingen van Barth veel respect opgeroepen. Barth zag zich genoopt, als antwoord er op, zijn bedoelens te verduidelijken op een wijze die velen welkom was (zie K.D. IV, 3, bl. 198-206). En deze ontmoeting leidde zelfs tot wat men een vriendschap mag noemen.

Hoezeer was alles in nauwelijks 20 jaren veranderd! De reden van deze zo andere houding in Nederland vond Miskotte in de consequente 'schriftuurlijkheid' van Barth's denken, waardoor hij op de duur zoveel tegenstanders gewonnen had. Men zie zijn arti-

Rode-Kruis-ziekenhuis in Biafra gebombardeerd

GENEVE (AFP) — In Genève is verklaard, dat gisteren in Biafra een ziekenhuis van het internationale Rode Kruis is gebombardeerd door een Nigeriaans vliegtuig. Er zouden verscheidene doden en gewonden zijn. Bij klaarlichte dag zijn zes bommen op of vlak bij het ziekenhuis gevallen. Het ligt vier kilometer van het vliegveld van Oeli. Er is duidelijk een rood kruis op aangebracht en er zijn geen militairen in de omgeving.

• Zie ook pagina 7.

(ADVERTENTIE)

Een matras?
VRAAG EEN MATRAS MET
BINNENVERING UIT
STAALDRAAD VAN
HOOGWAARDIG STAAL
NKF STAAL

LET OP DE LABEL

(ADVERTENTIE)

Onmiddellijke verlichting van
REUMATISCHE-

orzichtiger en nog
eerd bezig zijn met
waarmee men leven
in het besef, dat
daar niet toe bren-
— in de concentratie
ons dienen kon in de
e en de genade van

stochtelijkheid van
alle hoogmoed, te-
politiek immanentis-
(de religieuze mens)
rrent van God, tegen
n het 'sola gratia' en
1930 steeds diepere
ezus Christus in z'n

Nederland

echt. Dat is de gene-
nsen als van Niftrik,
Abbing, Bronkhorst,
erkerker en Bijlsma

een beslissende wen-
de verhouding tussen
and. De 'barthiaanse'
Lunterense Kring'
rol in het schrifte-
nen schreef Barth
rief naar Nederland,
en de kring van zijn
menschen bemoeidige.
n het nationaal-socia-
enmaal elke christen
nk zich concentreren
in het belijden, waar-
ch van meet af had
En direct na de oor-
eerste deel over de
een weerlegging van
der gangbare kritiek
ende en verrassende
nde op de verhouding
heil, die we nu lan-
te verwerken. Men
verschillen over de
ich door critici had
of dat dezen hem
open hadden. Belang-
rth hierdoor in Ne-
ook in gereformeerde
ingen veel meer toe-
tevooren.

ef ik voor een Zwit-
n artikel over de ten-
wikkeling van Barths
e ontmoeting tijdens
de wereldraad van
dam (1948) kreeg ik
ef te horen. 'Maar',
uit uw artikel, dat ik
oogtepunt bevind; ik
lusie trekken, dat ik
lfmoord kan plegen!
eid: 'Schrijft u nog
over me, als ik me
ns verder zou ontwik-

ch verder ontwikkeld;
den het niet bijhou-
deel van zijn dogma-
n nieuwe verrassing;
ren tegen een vorig
als sneeuw voor de
en. De aanhang van
uit allerlei richting.
jongere generatie uit
skotte doceerde) en
vaar van Niftrik zat)
h gewonnen gaf. Nu
loed in de gerefor-
el toe. Daartoe heeft

alomvattende betekenis voor de men-
sen: Immanuel — God met ons. Zo
gaf hij zijn 'dogmatiek' over de 'Volk-
kommenheiten Gottes' m.n. over de
schoonheid Gods met verwijzing naar
Psalm 104 en Psalm 45, naar Augusti-
nus en anderen en ondanks alle ge-
varen van romantiek en estheticisme
wees hij de angst af om over die
schoonheid te spreken, over de glori-
ficatie vanwege Gods onaantastbare on-
veranderlijkheid — zijn trouw — en
zijn betrouwbaarheid als fundament
van 'de waarachtigheid van menselijke
kennis aangaande God'.

Wie van een paar losse citaten leeft —
zij het dan vanwege de Dnjepr! — kan

vooral Berkouwer bijgedragen. Hij
bleef zijn bezwaren tegen Barth houden
maar ze veranderden naarmate Barth
veranderde. En ze werden omvanger
door een toenemende bewondering en
instemming. Daaruit werd zijn tweede
boek over Barth geboren: 'De triomf
der genade in de theologie van Karl
Barth' (1954). Dat boek heeft terecht
ook bij de volgelingen van Barth veel
respect opgeroepen. Barth zag zich ge-
noopt, als antwoord er op, zijn bedoe-
lens te verduidelijken op een wijze die
velen welkom was (zie K.D. IV, 3, bl.
198-206). En deze ontmoeting leidde
zelfs tot wat men een vriendschap
mag noemen.

Hoezeer was alles in nauwelijks 20 ja-
ren veranderd! De reden van deze zo
andere houding in Nederland vond
Miskotte in de consequente 'schriftuur-
lijkheid' van Barth's denken, waar-
door hij op de duur zoveel tegenstan-
ders gewonnen had. Men zie zijn arti-
kel in het Festschrift voor Barth 'Ant-
wort', onder de titel 'Die Erlaubniss
zu schrifsgemässen Denken' (1956).
Zinspelend op wat we eerder vermeld-
den over het Zwitserse onweer dat in
Nederland niet 'insloeg', zegt Miskotte
dat er op de duur uit de vruchtbare
bodem der Schrift door Barth iets 'op-
ging'.

We doen maar grepen en vragen bij
voorbaat om verontschuldiging voor
het vele dat we zeker nog vergeten
in de eerste opwelling van herinnering
nu we horen dat de grootste theoloog
van onze tijd is heengegaan. Wel moet
nog even vermeld worden, dat in de
zestiger jaren een los-van-Barth-bewe-
ging begon van hen die vonden dat
Barth's presentatie van het Woord
Gods geen antwoord bood aan de ge-
secularistiseerde mens. Natuurlijk stelt
elke tijd zijn eigen vragen. We moe-
ten weer verder. Maar ook zelfs de
eerste aanloop van een begin van al-
ternatief is nog niet gevonden. Er is
m.i. meer te verwachten van hen die
in de geest van b.v. Moltmann en ten
onzent wijlen J. M. de Jong de diepe
antwoorden van Barth naar een nieu-
we situatie toe willen verlengen en
vruchtbaar maken. Hoe langer wij
met de moeilijke vragen van kerk en
wereld, openbaring en werkelijkheid,
verticaal en horizontaal bezig zijn, des
te meer krijgen we het gevoel dat we
Barth niet achter ons, maar nog voor
ons hebben, en dat er, net als bij zijn
zo bewonderde tegenvoeter Schleier-
macher, een eeuw aan te pas zal moe-
ten komen om hem op de juiste distan-
tie en in de juiste proporties te zien.

pericopen, over 1 Korinthe 13 (waar-
om de liefde de meeste is), over Job
(als getuige tegenover de leugen), over
Judas (als onmacht tegenover wat God
doet in het kruis), over de profeet in
1 Korinthe 13, over Romeinen 9-11 (het
verkiezend voornemen tegenover de
duistere en afschrikwekkende wille-
keur), over de vraag der jongeren: Wie
kan dan behouden worden? na het
woord over de rijken. De keus is wille-
keurig uit deze vervulling van de op-
dracht die hij eens aan de studenten
meegaf: exegese! Daarom wilde hij
geen 'systematicus' zijn vanwege het
gevaar, dat men niet meer zou open-
staan voor de Geest die het Woord
hanteert. Van die activiteit verwachtte
hij — ondanks alles — veel voor de
kerk, haar eenheid, haar opdracht en
dienst. De discussies zullen doorgaan,
minder emotioneel wellicht dan vroe-
ger, maar niet minder belangrijk en
ingrijpend. De begrensdheid van elk
menselijk theologiseren wordt ook in
de lengtelijn van de geschiedenis ons
telkens weer bewust. Het ene geslacht
gaat en het andere geslacht komt. Maar
de 'moeilijke bezigheid' gaat mee door
de geslachten.

Het zal vreemd zijn in het hedendaag-
se theologische rumoer deze stem niet
meer te horen, geduldig, waarschu-
wend, meermalen agressief — als het
er om ging, dwars door alles heen —
getuigend van het onuitputtelijke
Woord en dan ook ontginnend allerlei
terreinen op zodanige wijze, dat ieder
te hoop liep om er bij te zijn. Wanneer
thans in neigingen tot dogmatisch in-
differentisme soms de kreet klinkt, dat
dit alles 'voorbij' is, dan behoeft men
niet meer bezorgd te zijn voor de kri-
tische 'afstraffing' van Karl Barth.
Maar de geschiedenis gaat voort en het
Woord gaat zijn eigen weg, ongeboeid.
Er is een 'heerlijkheid' die is als een
een bloem in het gras. Maar deze reali-
teit staat vermeld in de omgeving van
het Woord, dat blijft in der eeuwig-
heid, het onder ons verkondigde evan-
gelie. Daarbij zal wel niemand zich wa-
gen aan een prognose van de nadere
ontwikkeling van de theologische be-
zinning. Vele, vele andere stemmen
klinken om ons heen, soms in een wat
hoogmoedig dédain tegenover de laatste
50 jaar, meermalen ook in een besef
van groeiende verantwoordelijkheid. In
de grond van de zaak blijken dan toch
de problemen niet zo veranderd te zijn,
dat men een halve eeuw kan afschrij-
ven. Opnieuw zijn — vanuit onze tijd —
dezelfde problemen aan de orde als
toen Karl Barth naar zijn eigen beeld-
spraak aan het klokketouw greep, pro-
blemen van de verhouding tussen God
en mens, van deze wereld en het heil
van Christus tot aan het uiterste der
aarde, problemen van de toekomst van
het Koninkrijk, van het al of niet van
een 'social gospel', van het Heerzijn
van Christus en de daarin besloten op-
dracht.

Men zal het nog moeten afwachten of
deze problemen worden aangepakt in
dezelfde concentratie, waarin ze bij
Barth aan de orde kwamen vanuit de
Heilige Schrift en haar gezag, haar blij-
vende normativiteit. Daarin vallen al-
tijd de beslissingen. Ze komen niet op
uit de persoonlijke charismata van Karl
Barth, zijn levendigheid en genialiteit.
Wie hem zag theologiseren — in een
zeldzame vrolijkheid en ernst — zal
dat als iets onvergetelijks met zich mee-
dragen. Maar de jongere generatie kon
dit niet meer meemaken. Maar de zaak
raakt hen allen, in een nieuwe ver-
antwoordelijkheid.
En nu de K.D. lijkt op de Dnjepr —

Rode-Kruis-ziekenhuis in Biafra gebombardeerd

GENEVE (AFP) — In Genève is
verklaard, dat gisteren in Biafra een
ziekenhuis van het internationale Ro-
de Kruis is gebombardeerd door een
Nigeriaans vliegtuig. Er zouden ver-
schiedene doden en gewonden zijn.
Bij klaarlichte dag zijn zes bommen
op of vlak bij het ziekenhuis geval-
len. Het ligt vier kilometer van het
vliegveld van Oeli. Er is duidelijk
een rood kruis op aangebracht en er
zijn geen militairen in de omgeving.

* Zie ook pagina 7.

(ADVERTENTIE)

Een matras?
VRAAG EEN MATRAS MET
BINNENVERING UIT
STAALDRAAD VAN
HOOGWAARDIG STAAL
NKF STAAL

LET OP DE LABEL

(ADVERTENTIE)

Onmiddellijke verlichting van REUMATISCHE- EN SPIERPIJNEN

"Doorstraakt" verlichtend weefsels en
spieren tot in de gewrichten

Reumatische pijnen, spit, zenuwpijnen,
verstulkingen, stijve nek en ledematen:
niets werkt sneller, niets werkt aangename-
ter verlichting van pijn dan Algesal-balsem.
Onmiddellijk in de huid doordringend, werkt
Algesal diep op de weefsels in tot aan de
haard van de pijn (zonder oppervlakkige
warmtesensatie of irritatie van de huid te
veroorzaken) en "doorstraakt" verlichtend
weefsels en spieren tot in de gewrichten.
Reumatische pijnen en stijfheid maken
spoedig plaats voor een durend gevoel van
verlichting en welbehagen.

Wacht niet tot de pijn uitbreekt! Zorg
dat U thuis altijd een tube Algesal bij de
hand hebt om zodra het nodig is de pijn te
verlichten. ALGESAL bij alle apoth. en drog.

uitgestroomd in de Zwarte Zee — en
een torso bleef, nu is het goed zich
door Karl Barth er aan te laten herin-
neren dat het woord Gods ons belet
het theologisch bedrijf te laten ver-
zanden in tradionalisme of in ongefunde-
erde kreten. Het is een herinnering,
niet aan een imposant en stimulerend
levenswerk, dat zelf herhaaldelijk riep
om kritische toetsing, maar aan de
enige zin die zulk een rusteloze arbeid
hebben kan nl. dat de rivier Gods vol
water is. Hier geldt — over de gehele
linie — wat Barth eens in Amsterdam
sprak in verband met de toekomst: 'Er
zal hier dus zeer ernstig en indringend
gevraagd moeten worden: 'Geloofst gij
dat?', waarop wij dan hopelijk zullen
antwoorden: 'Ik geloof, Here, kom mijn
ongelovigheid te hulp'.

Het plan voor een technologische sa-
menwerking is afkomstig van de Bel-
gische minister van buitenlandse za-
ken, Pierre Harmel.

KLM-lening goedgekeurd

DEN HAAG — Een week nadat de
Tweede Kamer haar goedkeuring gaf
heeft gistermiddag de Eerste Kamer
(zonder debat en zonder hoofdelijke
stemming) ingestemd met de deelne-
ming van het rijk in de aangekondigde
obligatielening groot 40,4 miljoen dol-
lar van de KLM. Het rijk neemt voor
20,4 miljoen dollar (f 74 miljoen) deel.
Op deze wijze blijft het mogelijk, dat
de staat zijn meerderheid van 50,5
procent van de aandelen KLM in han-
den houdt. De obligaties kunnen na-
melijk in aandelen geconverteerd wor-
den.

beroepingswerk

NED. HERVORMDE KERK

Beroepen: te Ispra-Varese (Italië,
oecumenische gem.): J. Visbeek te
Kats; te Zegveld: W. L. Tukker te
Zwolle.

Aangenomen: naar De Krim: B. J.
Riemersma te Parrega c.a.; naar St.
Nicolaasga c.a.: H. F. Meyer te Maas-
sluis.

Bedankt: voor Schiedam (toez.): C. D.
Kousemaker te Zwijndrecht; voor Lei-
den: G. Koerselman te Bleiswijk; voor
Middelburg: D. H. Bosma te Nijverdal.
GEREFORMEERDE KERKEN

Aangenomen: naar Bedum: J. Z. Pot-
ter te Maasland.

Aangenomen: naar Dronrijp: kand. G.
Mulder te Amsterdam, die bedankte
voor West-Terschelling (nadere beslis-
sing).

GEREF. GEMEENTEN

Beroepen: te Giessendam-Nederhar-
dinxveld en te Hendrik Ido Ambacht:
A. Hoogerland te Werkendam.

terzake

DE 10 GEBODEN

In Noord-Dakota zijn enige tijd gele-
den twee boerenknechten gegrepen ter-
wijl ze bezig waren graan te stelen.
Ze wilden het verkopen om de film
'De 10 geboden' te gaan zien. Dat is
zo iets als die vader die z'n kinderen
afsnauwt omdat hij zo nodig naar een
opvoedkundige lezing moet. Er zal ge-
sproken worden over: Hoe gaan we
met onze kinderen om? Sommige men-
sen noemen dit meteen huichelarij. Ik
heb een man gekend die niet meer
naar de kerk wou komen omdat daar,
naar zijn mening, allemaal huichelaars
zaten. Ik heb hem toen trachten bij te
brengen dat ook zijn standpunt niet
vrij was van huichelarij. Stel je een
ogenblik voor: een kerk vol huiche-
laars en daar voor de deur, de man
die nooit huichelt. Als je even goed
nadenkt loopt natuurlijk niemand vrij.
Het goede heertje, die pas z'n boekje
opengedaan heeft, stal geld om vrij-
gevigheid te beoefenen. En wij ver-
nemen dagelijks onze kinderen om
deugden te betonen die we zelf zeer
slecht opbrengen. We zullen de boe-
renknechten dus met rust laten. Ze
waren fout, maar niet om moord en
brand te schreeuwen. Wie heeft hier
geen boter op z'n hoofd? En vooral
als je denkt aan die tien geboden. Oor-
deelt niet, zegt de Heer daarom.

(ADVERTENTIE)

vraag uw winkelier

RIGOLETTO

100% tabak 35ct.

HOFNAR